

odpravljen. Z imenovanim razsodilom okr. glavarstva novo-meškega je bil izgon sicer pravnomočno izrečen, toda razsodilo ni bilo nikoli izvršeno. Obtoženec ni bil nikoli iz Klečeti ali celo iz bivše Avstrije odpravljen, on je nepretrgoma od spomladi 1914 tam bival in je še danes na svojem domu v Klečetih. Zato tudi ni mogoče trditi, da je obtoženec po 12. novembru 1914 v Klečeti nazaj prišel, ker sploh Klečet od spomladi 1914 nikoli zapustil ni. Manjka torej bistveni pogoj prestopka po § 323 k. z., namreč oblastvena odprava ali odgon z ozemlja bivše Avstrije in povrnitev odpravljence v avstrijsko ozemlje kljub oblastveni prepovedi. Da ne zadostuje zgolj oblastveni izrek izгона, nego da mora biti obtoženec dejanski odpravljen, kaže vrh besedila § 323 k. z. sam zakon od 27. julija 1871 št. 88 drž. zak., ki določa v svojem § 3. način, kako izvršiti odpravo s prisilnim listom in prisilnim prevažanjem po odgonu ter ukazuje v § 9., da je odpravno razsodilo po pravnomočnosti nemudoma izvršiti.

Dr. R. S.

Književna poročila.

Leonid Pitamic: Pravo in revolucija. Otvoritveno predavanje pričetkom juridične fakultete vseučilišča v Ljubljani. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani 1920. Str. 23. Cena 7 K 50 v.

Bila je dobra misel, da se to predavanje natisne in razširi tudi med one, ki ga niso mogli slišati. Onim pa, ki so mu prisostvovali, dana je prilika, da o mislih, ki so v njem zadržane, ponovno razmotrivajo

Nočem pisati recenzije. Samo dve tri misli, ki jih je čitanje izzvalo. Ako bi hotela usoda naše almae matris Labacensis, da bo to predavanje vzgled za vsa druga in s tem merilo za znanstveno višino naše univerze, potem bo Jugoslavija lahko s ponosom gledala na ta najmlajši svoj najvišji kulturni zavod.

Nepopolnost, nedostatnost človeških izraževalnih sredstev je velika ovira v smiselnem razvoju človeštva. Vsak, kdor je kdaj skušal dati kaki nevsakdanji, znanstveni ideji adekvaten izraz, ve, koliko borbe ima z jezikom. Da se je mogla tako eminentno pravnofilozofska vsebina predavati v našem jeziku, ki do zdaj ni imel skoraj nobenih priprav za to, smatram poleg izredne izraževalne darovitosti predavatelja za razveseljiv in vele-

pomemben znak gibčnosti in izraževalne sposobnosti našega jezika. Raštoči vpliv srbohrvaščine na razvoj našega jezika bo to še zelo povečal.

V današnji dobi je bilo težko najti primernejši predmet za otvorno predavanje pravne fakultete, kakor ga je baš izbral prof. Pitamic. Študij odnošaja revolucije napram pravu, oziroma usode prava v revoluciji nam odpira dveje najtežjih problemov državnopravne vede, namreč problem državne identitete in problem pravne kontinuitete. Kolike važnosti sta ta dva problema, to postalo nam je jasno še le ob prevratu. Ali je današnja Avstrija nova država, ni li samo zmanjšana prejšnja Avstrija »v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel«? Ali je Nemčija ista država kakor je bila pred revolucijo? Kako je s sovjetsko Rusijo? Je li to nova država, za katero obveze carske Rusije ne veljajo? Pa niti ni treba iti tako daleč! Tudi glede našega kraljestva SHS ni to vprašanje izven vsakega spora in mnogi govore z globokim pravniškim prepričanjem, da je to pravno samo »proširena« kraljevina Srbija.

V dosedanji državnopravni literaturi najdeš o tem problemu zelo malo. Morda se sliši kakor slučaj teleopatične slutnje, da je edina načelna razprava o tem problemu napisana od Avstrijca Adolfa Merkla v Arhivu javnega prava, letnik 1917 (!) pod naslovom: »Die Rechtseinheit des österreichischen Staates.«

Predavatelj prof. dr. Pitamic sam niti ni imel namena, da v enem predavanju poda kako rešitev. Le opozoriti je hotel na problem, dati vzpodbudo za razmišljanje. Značilno pa je ne toliko za težkočo problema kakor za znanstveno vestnost predavatelja, da v početku (str. 8) rekako izraža misel, da država po revoluciji ni več ista, na strani 10 pa se previdno omejuje, da je splošno veljaven odgovor na to težko najti. In tako je tudi.

Legalizacija revolucije? Predavatelj smatra, da je ta »čudež« možen vsled neke antinomije v pravnem redu, razmerja med pravnim redom in izvrševanjem prava, »ker dobi lahko ustava iz sodnikovih ust drug zmisel, kakor ga ima po mišljenju ljudi, ki niso državni organi, da celo drug zmisel, kakor ga je imela po prejšnjih sodnih izrekih« (str. 16). Že Jel-linek je o tem pisal interesantno študijo »Verfassungsänderung und Verfassungswandelung.« Toda, če ima sodnik (ali katerikoli organ države) popolno svobodo interpretacije, je tak pravni stavek pač tudi sestavina ustave odnosno pravnega reda. In če je besedilo ustave še tako skromno in moč interpretacije še tako obsežna, ne vem, če je tu antinomija ali kaj logično kontradiktornega; kajti mislim, da ni tako, »da naj na eni strani velja tekst, na drugi strani pa uveljavljenje tega teksta po gotovih ljudeh, ki mu dajo ta ali oni zmisel« (str. 17), ampak velja samo to, kar oni, ki jim je dana pravica tekst obvezno razlagati, v njega položijo. Vedno gre le za interpretacijo v zmyslu zakona, ne proti njemu. Interpretant in »legibus solutus«; in če bi imel splošno, ne kakor po švicarskem državljanskem zakonu, le izvzeto pravico, da tolmači tekst zakona tako, kakor da bi bil on zakonodavavec, bi v takem slučaju pač

njegova volja bila v naprej vsprejeta v pravni sistem kot pravni stavek. S tem pa je logična zveza s pravnim redom podana. O revoluciji potom interpretacije bo težko govoriti.

Mladim pravnikom ljubljanske univerze naj to lepo predavanje vzbudi veselje do pravne vede, obenem pa naj jim bo srčen opomin, da je pot do resnice zelo težavna, da morda niti »ni pot, le potovanje«

Dr. Ságadin.

Almanah svoj je izdalo *Udruženje pravnika kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca*, ki vsebuje na 23 tiskanih polah 12 člankov. Urednik mu je dr. Dušan Subotić, blagajnik društva in predsednik trgovačkoga suda v Beogradu (sedaj sodija kasacionog suda). Med članki je 10 predavanj, ki so se vršila v društvenem letu 1919. Ti članki so: 1. Naš valutni problem. — Dr. M. Nedeljković. 2. Pravo na naknadu šteta pričinenih ratom. — Dušan Dimitrijević. 3. Crkveni problem pred novim ustavom. — Dr. R. Kazimirović. 4. Misli o ustavu i politici. — Dr. D. M. Subotić. 5. Procena šteta, pričinenih ratom. — Dr. Al. Mijović. 6. O projektu zakona za rešenje invalidskog pitanja. — Dr. Aćimović. 7. O političkoj centralizaciji i samoupravi. — Dr. V. Stopar. 8. O crkvi u državi. — Dragutin Dimitrijević. 9. Projekt zakona o likvidaciji moratornog stanja. — Dr. D. M. Subotić i Sm. M. Šapćanić. 10. Unutarnja kolonizacija u vezi agrarne reforme. — M. Zebić. V 11. članku priobčuje dr. M. Subotić zgodovino, v 12. pa pravila društva. — Cena je 12 dinarjev, za društvenike 10 dinarjev. Knjigo prav toplo priporočamo, ker nudi spoznavanje toliko mišljenja srbskih pravniških krogov o aktualnih problemih, kolikor srbskih razmer v mnogih ozirih

Anton M. Petrinčič: »Zveza narodov«. V lastni založbi. 40 str. 1919. Ta brošura ima namen vzbuditi zanimanje širše javnosti naše države za Zvezo narodov, ima torej propagatoren namen in je za to svrhu spretno sestavljena. V kratkih, za hipno informacijo zadostujočih odstavkih je podal avtor zgodovinski pregled o mirovnem gibanju, potem pa nekatere glavne točke v načrtu statuta o Zvezi narodov, ki ga je izdelala pariška mirovna konferenca. Utopija bi bila misliti, da je s tem dogovorom možnost vsake bodoče vojne izključena. Velikega pomena pa je vsekakor ta prvi korak, kateremu bodo morali seveda slediti še drugi manj boječi, da se odpravi dosedanja brezvestna mednarodna anarhija, v kateri je bilo vsako malenkostno sporno vprašanje pripravno, da povzroči izbruh vojne. Namesto te anarhije mora stopiti »organizovana moč združenih kulturnih narodov, utemeljena na pravni podlagi.« G. avtor pravilno povdarja, da je vspešno delovanje Zveze narodov (ki ni le zveza držav) možno le ob najširšem sodelovanju narodov. Opozarja na veliko število društev skoraj v vseh državah, ki se bavijo z mirovno organizacijo; dodan je brušuri imenik teh društev. Ta društva so zelo važen faktor v razvoju ideje o ligi narodov, ki se bode mogla udejestvovati le takrat, ako se zaduši vsak imperijalizem s tem, da se v vseh narodih

razširjajo in uglajajo načela pravičnosti. Vsakemu, ki se zanima za to veliko svetovno kulturno gibanje, bodi ta prva v slovenskem jeziku o Zvezi Narodov pisana knjižica priporočena. Pripomnim pa to - le: v brošuri je v francoskem jeziku ponatisnen prvotni od komisije mirovne konference izdelani načrt, ki pa je bil pozneje znatno izpremenjen. Definitivni pakt, kakor je sedaj uvrščen v vseh v Parizu sklenjeni: mirovni: pogodbah, se g'asi malo drugače. Stališče v prvem načrtu nekako kot »minores gentes« tretiranih malih držav je sedaj vsaj nekoliko izboljšano.

Univ. prof. dr. Pitamic.

Dr. Bogumil Senekovič: Obrtno pravo in delavsko zavarovanje. Izdal in založil Zavod za pospeševanje obrti v Ljubljani. 362 strani. 1919.

Važen pogoj za napredek našega naroda je poznanje zakonov, pod katerimi živi, zlasti predpisov, ki se tičejo gospodarskega življenja. Uradna izdaja zakonov se težko dobi ali je predraga, da bi si jo revnejši sloji nabavili, ali pa pisana v nerazumljivi slovenščini. Sploh pa čitanje paragrafov ni poseben užitek za nejuriste. Radi tega so nujno potrebne popularne izdaje, ki so vsem razumljive, ki pa so obenem popolne in zanesljive. Tem razmeram zadošča povsem ta knjiga, ki obdeluje na poljuden način in v lečem slogu za široko plast našega ljudstva važni predmet obrtnega prava (obrti red, predpisi o obrtnem nadzorstvu in nedeljskem počitku) in delavskega zavarovanja (za nezgode in za bolezni). Posebno zanimiv je zadnji odstavek »Urad za pospeševanje obrti kraljevstva SHS v Ljubljani«, ki kaže, kako je naše obrtno združništvo napredovalo in v kako veliki meri bi se dal naš obrt — posebno domači — še dvigniti s spretno organizacijo. Dokaj komplicirana snov je sistematsko razporedjena, prirojena na razmere v Sloveniji; vpoštevané so novejšé naredbe (n. pr. izjemna določila o nastopu obrtov za vojne udeležence in poškodovance); težje razumljiva določila so pojasnjena s primeri. Vidi se, da je avtor praktično dobro izvežban in znanstvena izobrazben jurist; zadene jedro in bistvo posameznih določil in se ne ustavlja pri malenkostih. Z eno besedo — poljudna knjiga v najboljšem zmislu, katero našim uradnikom, obrtnikom in delavcem prav toplo priporočamo. Tudi študentom bode koristila kot učna knjiga — vsaj za začetek. Želeti bi bilo da izide kmalu iz peresa g. avtorja na široki pravno-znanstveni podlagi izdelan sistem obrtnega prava.

Univ. prof. dr. Pitamic.

Dr. France Goršič: Prvo leto našega pravosodstva. V Ljubljani 1920. Tiskal A. Slatnar. Samozaložba, 38 str.

Ko je še obstajala rajnka Avstrija, se ni zgodilo, da bi bil Slovenec v pravosodni upravi prišel na vodilno mesto. Največ, kar je slovenski sodnik dosegel, je bilo mesto predsednika dež. sodišča v Ljubljani. Časi so bili takšni, da je bil lahko slovenski uradnik popolnoma hladen nasproti problemu, kako funkcijonira državna uprava. Če bi bil pregledal politične konsekvence, bi bil tačas celo lahko vesel če bi imela uprava

čim večje nedostatke, ker bi bilo to pač ustvarjalo v narodu nevoljo in nezadovoljnost z avstrijsko državo.

Kot kažejo sedanji časi, pa je slednje vrste mišljenja bilo malo med našim sodništvom, marveč smo bili vsi verni in zvesti sluge.

Prevrat je vse sodništvo postavil v povsem drugačen položaj.

Ker je našega razumništva tako malo in ker je njega zelo velik del v sodniškem stanu, je naravno, da bi sedaj vsakega izmed nas morala žgati skrb za dobro justično upravo v znatno višji meri, kot v kakoršni smo preje na upravi bili desinteresirani. Ta skrb bi morala biti tem večja, čim močnejše bi v posameznem sodniku gorel čut za našo novo narodno državo, čim bolj bi čutil, da je usoda te države tudi nujno njegovega naroda usoda. Vsak nedostatek naše justične uprave bi moral naš slovenski sodnik poslej čutiti kot pekočo rano na svojem lastnem telesu.

Bojim se, da tako nujno potrebna izprememba v mišljenju našega sodništva do sedaj še ni globoko prodrla. Vidnih znamenj zanjo nisem še opazil. Naše sodniško društvo je doslej stremilo samo za izboljšanjem plač, ni se pa še dosedaj slišalo, da bi se bilo potegovalo za odprave raznih nedostatkov v naši justični upravi, ni kazalo, da mu je v prvi vrsti za dvigovanje nivoja naše uprave. In vendar je edino ta skrb za dobro naše pravosodstvo ona idejna in idealna podlaga, iz katere se more z vso nujnostjo zahtevati izboljšanje tudi gmotnega stanja sodniškega; ta zahteva izgubi vsako kruhoborsko in zgolj materijalistično barvo, temveč postane nujna in neizogibna iz idealnega vidika državne in narodne koristi.

Ker nam novi čas nalaga vsakemu izmed nas sodnikov težko in neodpušljivo dolžnost, da se brigamo vsak posameznik za celotno stanje našega pravosodstva, s tega vidika pozdravljam Goršičevo brošuro, ta žalibog do sedaj pri nas edini pojav, da nekdo polaga prst na rane našega pravosodstva.

Nevažno mi je pri tem, da so morda nagibi za razna Goršičeva izvajanja osebne natore. Važno zame je le, da odkrivajo resnične rane več ali manj težke.

Izmed stvari, na katerih škodljivost opozarja Goršič, se mi zdi najpomembnejša ta, da nam naša pravosodna uprava ni prinesla nobenih organizatornih preureditev, dasiravno naše pravosodno stanje kriči po njih.

Če bi danes eliminirali vse one sodnike, kar smo jih za pomoč pritegnili izmed naših penzionistov - sodnikov, če bi torej naše personalno stanje postavili v tem smislu na normalno, da vporabljammo res samo aktivne sodnike, je jasno, da vsa naša justica zastane.

In vendar proti temu grozečemu stanju nismo ničesar ukrenili. Edina mala remedura po naši dveletni upravi je ta, da smo sodniško pripravljalno dobo skrajšali, kar upajmo, da bo imelo nekak uspeh. Da bi

imelo zadostnega, o tem zelo dvomim. — Zakaj smo ostali tako nedelavni, se mi zdi vzrok v sledečem.

Zadrega prvih dni po prevratu in potreba organizirati novo nadsoodišče v Ljubljani in obenem urediti v poverjeništvu najvišjo upravno instanco, je privedla do tega, da smo na vseh teh mestih namestiti može, kakor so se ravno nudili in kakor so imeli boljšo — avstrijsko kvalifikacijo; to smo si popolnoma osvojili, kar je bilo sicer prav komodno, a prav gotovo v marsikaterem slučaju tudi zmotno.

Prezrli smo pri tem popolnoma dejstvo, da so vsi tisti naši možje, kateri so svojčas delali na višjih mestih avstrijske justice, delali v državi, katere državno življenje je mirno in urejeno potekalo, tako da je vsak teh gospodov popolnoma zadostil svoji nalogi, če je redno reševal vse ono, kar mu je vsaki dan sproti naplavlil. Drugih nalog tačas ni bilo, zlasti ne za naše ljudi, ki nikdar niso imeli vodilnih mest.

Po prevratu so bile naloge pri nas povsem drugačne. Če bi bili hoteli vsa sodišča po Sloveniji, katera je bilo potreba poslej s Slovenci zasesti, zasesti tako, kakor bi to zahtevala avstrijska pravosodna organizacija, zmanjkalo bi nam bilo gotovo najmanj polovico sodniškega materiala. Dasi smo pa imeli toliko premalo sodnikov, vendar se v naši organizaciji ni ničesar izpremenilo.

Razmere so bile in so še danes take, da zahtevajo človeka, ki bi imel spoznanje in potrebno energijo za reorganizacijo, a takega moža, kot kažejo dejstva, nam doba po prevratu ni prinesla, marveč kar je bilo čisto naravno, gospodje, ki so prišli pri nas v justični upravi na vodilna mesta, so opravljali na isti način svoje delo, kakoršnega so bili preje navajeni, to se pravi, reševali so vsakodnevno naplavino. Reševali so pa to naplavino z isto mentaliteto in z istim načinom mišljenja, kakoršnega so bili vajeni. Vem, da je tudi tako delo, kot so ga delali ti možje, bilo do neke mere koristno in neobhodno potrebno, vem tudi, da je ta dnevna naplavina mnogokrat veliko napora in požrtvovalnosti absorbirala.

Vem to, toda — za nas je to bilo mnogo premalo, ker eden glavnih problemov je bil in je še danes ta, kako to naplavino zmanjšati, oziroma jo odvesti v druge struge.

Če tako motrim psihologijo v naši justični upravi, se mi ne zdi prav nič čudno, nasprotno celo logično in nujno ono naročilo, katero je po prevratu našim sodiščem došlo uradno, češ naj naročajo še nadalje dunajske pravne časopise. Iz istih tal izvirajo odločbe našega nadsodišča, ki jih je prinesel »Slov. Pravnik« v prejšnji številki, odločba, ki sredi leta 1919 izrečena skuša rehabilitirati roman »Gospodina Franja« zaradi očitanja srbofilstva, ali odločba, da je za nas po civilnem procesu Hrvatsko smatrati za inozemstvo, ali da je graško nadsoodišče še skozi cel mesec po prevratu bilo za nas kot kazenska instanca kompetentno itd.

Da se vrnem k Goršičevi brošuri.

V odstavkih naslovljenih »Povest o dečkih in deklicah«, in »O skrbi za pravosodje« remonstrira Goršič proti načinu, kako je po prevratu naša justična uprava postopala pri nameščanju sodnikov na ugodna mesta in pri njih avanziranju ter se pri tem manj ozirala na zmožnost prosilca, pa bolj na starost njegovo in pa na rodbinske razmere. Dalje stigmatizira način, kako po prevratu ravnajo nadrejeni sodniki s podrejenimi.

Vsi ti očitki utegnejo imeti gotovo mero upravičenosti. Kolikor so upravičeni, je gotovo treba stremeti po tem, da se podobne napake po možnosti odstranijo. Toda na drugi strani pa se ne da prezreti, da je pravi vzrok temu, če se pri nas še dogajajo take stvari pač ta, da smo še vedno z eno nogo v bivšem hlapčevstvu. Ni se še pri nas razvila ona tradicija gospodarjenja, katero dajejo dolgotrajne izkušnje in katera izoblikujejo tako ravnanje s podrejenecem, da pride do čim najmanjšega trenja med gospodarjem in uslužbencem. Ne dvomim, da bo v tem pogledu samo po sebi prav kmalu boljše.

V odstavku »Spandau« razpravlja Goršič o dveh sodbah deželnega sodišča ljubljanskega kot vzklicnega sodišča.

Mogoče sta te dve sodbi pomotni. Če sta ali ne, je zame postranskega pomena. Ampak način, po katerem razpravlja Goršič o tej stvari v brošuri namenjeni široki masi, mi je malo simpatičen in napravlja name naravnost demagoški vtis. Vsakemu praktiku je znano, da je praksa celo v najvišjih inštancah rodila mnogo sodeb, katerim bi se vspešno dala dokazovati pomotnost. Pomotne sodbe tvorijo gotovo znaten odstotek vseh sodb. Nenavadne niso sedaj in niso bile v Avstriji in mislim, da nikdar ne bodo. Razen tega je na drugi strani vsakemu praktiku znano, da se razlogi sodeb ne koncipirajo z ambicijo kot kako znanstveno delo. Če uvažujem vse to in dasi obenem nisem slep za pomanjkljivosti, na katerih trpi vsled raznolikega sodniškega materiala vsaka jurisdikcija, ne morem drugače kot reči, da se mi zdi graje vredno, če Goršič nasproti lajiški masi na tak način prikazuje v luči tragične sodniške zablode dva slučaja, ki sta v vsakem pogledu neznatna.

To mi je temmanj ljubo, ker zadnji odstavki brošure s svojim povečevanjem neznatnih zadev postavljajo Goršiča samega v luč osebno pristranskega pritoževalca tudi v vseh onih pogledih, kjer so njegovi očitki v navedeni knjigi vse bolj upravičeni in kjer gre za neprimerno važnejše zadeve kot one, ki so opisane v zadnjih odstavkih.

Čudno se mi vidi, da se uprav oni odstavki, ki vsebujejo stopnjema zmerom neznatnejše stvari, vrstijo čimdalje bolj proti koncu brošure, tako da je videti kot da jih je smatral avtor za čimdalje bolj učinkovite. Čuden je torej crescendo te brošure, ki ima svojo kulminacijo v neznatni osebni aferi, dočim je brošura začela s pritožbami o vrlo važnih, celotno justično upravo zadevajočih stvareh.

Ne morem ji prihraniti očitka, da je preveč šla za efektom, zakaj sicer bi bilo marsikaj izostalo iz nje. Ker je celotna brošura tako postavljena na efekt, je povsem naravno tudi, da je v malem želja po efektu očitna tudi v Goršičevem štilu, ki je nepotrebno zviti in skravljan. In to mi je žal — v interesu dobrega jedra brošure.

Anton Lajovic.

XXXI. redna glavna skupščina društva „Pravnika“.

I. Vršila se je dne 5. julija popoldne v sodni palači ob številni udeležbi. Društveni načelnik g. dr. Majaron je v svojem govoru izvajal, kako je vojna vplivala tudi na razmere društva in zaustavila njegovo delovanje, tako da izza zadnje redne skupščine v marcu 1916 ni kazalo sklicevati letnih društvenih skupščin, niti po l. 1917 izdajati društvenega glasila »Slov. Pravnika«. S tem, da je list sedaj zopet začel izhajati, otvorilo se je poglobitno delovanje društva in treba je formalno zaključiti prejšnjo dobo stagnacije, pa dobiti novo podlago za bodoče redno in uspešno delovanje. Ta namen ima današnji dnevni red, po katerem naj predvsem odbor poda skupno poročilo in skupen račun za pretekla leta. Nadalje je potrebna prememba društvenih pravil. Naša stara pravila so bila dobra in so se pred 6 leti samo izpopolnila v svrhu ustanavljanja podružnic. Vendar pa, če se primerjajo s sedanjimi, novimi razmerami, je takoj vidno, da je potrebna revizija. Odstopajoči odbor bi bil že pripravil potrebne predloge, ako bi bil že natančno določen teritorij naše nove države in s tem tudi okoliš našega društva. V tem oziru je treba torej še čakati. Nujno potrebna in takoj izvedljiva je pa prememba § 5 pravil in glede tega hoče odbor predložiti skupščini svoj nasvet. Pri sestavi odbora, ki ga treba voliti za tekoče poslovno leto, se bo tudi treba ozirati na nove razmere, tako da bodo zastopani v njem kolikor moči vsi pravniški poklici in da bodo odborniki tudi primerno razdeljeni na Ljubljano in druge